

بررسی رابطه بنیان‌های اخلاقی و رضایت از زندگی کارکنان زن با آزمون نقش میانجی نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی

راحله علیزاده^۱

بهرنگ اسماعیلی شاد^{۲*}

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تبیین رابطه بین بنیان‌های اخلاقی با رضایت از زندگی کارکنان زن با آزمون نقش میانجی نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی بود. پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ روش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه کارکنان زن آموزش و پرورش شهرستان بجنورد به تعداد ۲۷۰۹ نفر بود و نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۳۶ نفر محاسبه گردید که با روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه بنیان‌های اخلاقی هایت و گراهام (۲۰۰۷)، نگرش مذهبی خدایاری فرد و همکاران (۱۳۷۹)، پرسشنامه رفتار اجتماعی - انتظاری هنریکسن و کلارک (۲۰۰۳) و پرسشنامه رضایت از زندگی دینر و همکاران (۱۹۸۵) بوده که روایی صوری و محتوایی و پایایی پرسشنامه‌ها با روش آلفای کرونباخ تایید شد. ضریب آلفا به ترتیب (۰/۷۹)، (۰/۹۳)، (۰/۷۴) و (۰/۷۱) برآورد گردید. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از آزمونهای ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون و معادلات ساختاری از نرم‌افزار SPSS ۲۱ و لیزرل ۸/۱ استفاده شد. تحلیل یافته‌ها نشان داد که بین بنیان‌های اخلاقی و مؤلفه (انصاف)، نگرش مذهبی و مؤلفه‌های (باور دینی و نمود اجتماعی) و رفتار اجتماعی با رضایت از زندگی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد، اما بین مؤلفه‌های (مراقبت / آسیب، وفاداری، احترام، خلوص) مربوط به بنیان‌های اخلاقی با رضایت از زندگی رابطه وجود ندارد. یافته‌های حاصل از فرضیه اصلی نشان می‌دهد که بین بنیان‌های اخلاقی با نقش میانجی نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی با رضایت از زندگی کارکنان زن رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد مذهب و رفتارهای اخلاقی و اجتماعی هنجار در میزان رضایت از زندگی زنان تاثیر دارند.

واژه‌های کلیدی: بنیان‌های اخلاقی، رضایت از زندگی، نگرش مذهبی، رفتار اجتماعی.

۱. دانش‌آموخته‌ی کارشناسی ارشد گروه علوم تربیتی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران Z_Alizadeh_4@yahoo.com
۲. استادیار گروه علوم تربیتی، واحد بجنورد، دانشگاه آزاد اسلامی، بجنورد، ایران (نویسنده مسئول esmaeili@bojnourdiau.ac.ir)

مقدمه

مفهوم رضایت^۱ به‌عنوان یک تجربه درونی است که حضور مثبت هیجان‌ها و نبود احساسات منفی را در بر می‌گیرد (رود^۲، ۲۰۰۵). رضایت درونی انسان‌ها، از رشد فردی و اجتماعی و منابع سازشی نشأت می‌گیرد (فونک، هوبنر و والیوس^۳، ۲۰۰۶). رضایت از زندگی^۴ از واکنش‌های انسانی در زندگی فردی و اجتماعی است و یکی از جامع‌ترین ارزیابی‌ها می‌باشد که افراد از شرایط زندگی خود دارند (دینر، ۲۰۰۰). دینر، ایمونز، لارسن و گریفین^۵ (۱۹۸۵) رضایت از زندگی را به‌عنوان قضاوت شخصی از سعادت و بهروزی و کیفیت زندگی مبتنی بر معیارهای انتخابی هر فرد تعریف کرده‌اند (به نقل از اله قلیلو، ابوالقاسمی، دهقان و ایمانی، ۱۳۹۱). در واقع رضایت از زندگی، ارزیابی کیفیت زندگی بر اساس ملاک‌های انتخاب‌شده فردی می‌باشد (دینر، اویشی و لوکاس^۶، ۲۰۰۳). رضایت از زندگی لازمه یک زندگی مفید، مؤثر و رضایت‌بخش فردی است. به همین دلیل افرادی با رضایت از زندگی بالا هیجان‌های مثبت بیشتری را تجربه کرده از پیرامون خودارزیابی مثبت‌تری دارند و آن‌ها را خوشایند توصیف می‌کنند (تیم^۷، ۲۰۱۰). درحالی‌که افرادی با رضایت از زندگی پایین، خود، گذشته و آینده‌شان، دیگران و نیز رویدادها و موقعیت‌های زندگی خود را نامطلوب ارزیابی می‌کنند و هیجان‌های منفی مانند اضطراب و افسردگی بیشتری را تجربه می‌کنند (یوسف نژاد شیروانی و پیوسته گر، ۱۳۹۰). رامستد^۸ (۲۰۰۱) بر این است که چگونگی فائق آمدن افراد بر حوادث منفی زندگی ممکن است در رضایت از زندگی آن‌ها نقش مؤثری داشته باشد. وی همچنین اظهار نموده، افرادی که حوادث منفی در زندگی را تجربه کرده‌اند، اما بر جنبه‌های مثبت زندگی تمرکز نموده‌اند، رضایت از زندگی بیشتری را گزارش می‌کنند.

رضایت از زندگی تحت تأثیر متغیرهای روان‌شناختی و شخصیتی می‌باشد. از عوامل مهم و تأثیرگذار در رضایت از زندگی، اخلاق^۹ می‌باشد. بدون تردید اخلاق و ارزش‌های اخلاقی^{۱۰} سهم قابل‌توجهی را در جهت دهی رفتار فرد ایفا می‌کند. اخلاق به مجموعه‌ای از ارزش‌ها و هنجارها یا فهرستی از بایدها و نبایدهای مقبول و پذیرفته‌شده و دارای اعتبار عام که عمل و رفتار انسان را در قلمروهای مختلف زندگی اعم از فردی و اجتماعی هدایت می‌کنند، اطلاق شده است (فرهمند، محمدی و عالی نژاد، ۱۳۹۴). هیت و جوزف^{۱۱} (۲۰۰۴) استدلال می‌کنند که انسان‌ها به لحاظ روان‌شناختی در موضوعات مختلف دارای مبانی اخلاقی، تمایلات باطنی و بینش‌های متفاوتی هستند. هیت (۲۰۰۱) ادعا می‌کند که بسیاری از موضوعات و مسائل بر اساس پنج بنیان اخلاقی شکل گرفته است که عبارتند از: آسیب/مراقبت، انصاف/عدالت، درون‌گروه/وفاداری، اقتدار/احترام و سرانجام خلوص/پاکی. مؤلفه آسیب عمدتاً بر اساس تلاش انسان به‌منظور جلوگیری از تحمل سختی‌ها و همچنین همدردی و مراقبت

1. satisfaction
2. Rode
3. Funk, Hubner & Valios
4. Life satisgaction
5. Diener
6. Diener, Oishi & Lucas
7. Thimm
8. Rammstedt
9. Ethics
10. Ethical Values
11. Haidt & Joseph

از دیگران تعریف می‌شود. اصل انصاف دربرگیرنده مفاهیمی از قبیل عدالت، برابری، عمل متقابل و رفتارهای بدون تبعیض است. اصل درون گروه بر وفاداری و جهت‌گیری به سمت گروه و همچنین تشکیل "ما" تأکید می‌کند. اصل اقتدار مستلزم اهمیت قائل شدن نسبت به سنت‌ها، نظم اجتماعی سلسله مراتبی و احترام نسبت به صاحبان اقتدار می‌باشد. سرانجام اصل خلوص بر مواردی از قبیل اهمیت قائل شدن نسبت به شیوه‌های رفیع زندگی و تقدسات فرهنگی تمرکز می‌کند. اخلاق هر جامعه، معیار بایدها و نبایدهای آن را تعیین می‌کند. البته اخلاق، هم خاستگاه دینی دارد و هم متأثر از عرف، فرهنگ، تاریخ و سایر پدیده‌های اجتماعی است. در واقع، بین پدیده‌های اجتماعی و اخلاق، تعامل دایمی وجود دارد (احمدی، اخوی، ریسی و رحیمی، ۲۰۰۸)؛ بر این اساس، یکی از متغیرهای پژوهش حاضر، نگرش مذهبی می‌باشد.

مطالعات باستان‌شناسی و انسان‌شناسی نشان داده‌اند مذهب جزء لاینفک زندگی بشری در تمام اعصار بوده است و سیستم سازمان‌یافته‌ای از باورها شامل ارزش‌های اخلاقی، رسومات، مشارکت در جامعه دینی برای اعتقاد راسخ‌تر به خدا یا یک قدرت برتر است. مذهب از مؤثرترین تکیه‌گاه‌های روانی به شمار می‌رود که قادر است معنای زندگی را در لحظه‌لحظه‌های عمر فراهم کند و در شرایط خاص با فراهم‌سازی تکیه‌گاه تبیینی، فرد را از تعلیق و بی‌معنایی نجات دهد. هم‌چنین در زمان مشکلات و ناراحتی‌ها بر نحوه روابط انسانی اثر می‌گذارد (صدیقی، معصومی و شاه‌سیاه، ۱۳۹۴). رفتارها و باورهای مذهبی، تأثیر مشخصی در معنادر کردن زندگی افراد دارند، رفتارهایی مانند عبادت، زیارت و توکل به خداوند می‌توانند از طریق ایجاد امید و تشویق به نگرش‌های مثبت، موجب آرامش درونی افراد گردند. داشتن معنا در زندگی، امیدواری به یاری خداوند در شرایط مشکل‌زا، بهره‌مندی از حمایت‌های اجتماعی و معنوی، احساس تعلق داشتن به منبعی والا همگی از جمله روش‌هایی هستند که افراد مذهبی با دارا بودن آن‌ها می‌توانند در مواجهه با حوادث آسیب‌رسان، فشار کمتری را متحمل شوند (بانگ و مو، ۲۰۰۷). تحقیقات یمین و افتخار^۱ (۲۰۱۸) و جونگ^۲ (۲۰۱۴) نیز نشان می‌دهد که باورهای مذهبی بر شادکامی زنان تأثیر مثبت دارد.

اما همانطور که قبلاً ذکر شد، مذهب و باورهای دینی در بافت اجتماعی شکل می‌گیرد و پرورش می‌یابد لذا یکی دیگر از متغیرهای به کار رفته در پژوهش حاضر^۳ رفتار اجتماعی می‌باشد. کنش، رفتاری است که با معنا باشد. کنش‌آنگاه که معطوف به دیگری باشد و "رفتار دیگران در معانی ذهنی" کنشگر لحاظ شده باشد، کنش اجتماعی است. در بیانی کلی می‌توان "کنش اجتماعی" را تمامی انواع "حالات فکر، احساس و عمل" قلمداد کرد که سمت‌وسوی آن‌ها، با تکیه بر "الگوهای جمعی (الگوهای مشترک بین اعضای یک اجتماع)" تعیین می‌شود (صدیق سروستانی، ۱۳۸۳). انسان موجودی اجتماعی است که نیاز دارد تا به عضویت گروه‌های مختلف درآید و در تعامل با این گروه‌ها رفتارهای اجتماعی خاصی از خود بروز دهد. انسان‌ها در تمامی جوامع به دنبال یافتن یک روابط اجتماعی مطلوب و تکریم و احترام متقابل است (رضایی، ۱۳۸۷). برای دستیابی به چنین امری، افراد بایستی رفتاری جامعه‌پسند که مورد قبول جامعه بوده و با قوانین و هنجارهای آن مطابقت دارد از خود بروز دهند. اما بعضی مواقع روابط اجتماعی مطلوب و احترام متقابل به دست نمی‌آید. زیرا که رفتارهای مبتنی بر احترام به حقوق دیگران، بروز نمی‌کند (عنایتی، آراسته، ضامنی و نظافتی پایانی، ۱۳۹۱).

1. Yameen & Iftikhar

2. Jung

3. social behavior

برخی پژوهش‌های انجام شده در رابطه با متغیرهای پژوهش عبارتند از:

یافته‌های اتابک، پویان لقب و اتابک (۱۳۹۶) نشان داد که بین ابعاد مختلف دینداری و میزان رضایت از زندگی در دانشجویان دانشگاه فرهنگیان یاسوج، رابطه وجود دارد. در میان ابعاد مختلف دینداری، بعد واجبات دینی با رضایت از زندگی رابطه مثبت دارد. صدیقی و همکاران (۱۳۹۴) به این نتیجه رسیدند که همبستگی مثبتی بین جهت‌گیری مذهبی و رضایت زناشویی وجود دارد. بدین معنا که جهت‌گیری مذهبی می‌تواند رضایت زناشویی را پیش‌بینی کند. سیفی قوزلو، حمیدی و خلیلی (۱۳۹۴) به این نتیجه رسیدند که رابطه مثبت و معناداری بین اخلاق و ارزش‌های شخصی (به جز خوشی/ لذت‌گرایی) وجود داشت. همچنین نتایج نشان داد که در ابعاد اخلاقی (انصاف و مراقبت/ آسیب)، بین زنان و مردان تفاوت معناداری وجود داشت. همچنین تفاوت معناداری بین مردان و زنان در رضایت زناشویی مشاهده شد. تمام ابعاد اخلاقی رابطه مثبتی با تمام ارزش‌های شخصی به جز ارزش‌های خوشی/ لذت‌گرایی داشتند.

نتایج پژوهش مهداد و اسدی (۱۳۹۴) نشان دادند که بعد عاطفی باورهای مذهبی دارای همبستگی معنادار با رضایت از زندگی است و همچنین باورهای مذهبی عاطفی توانست تا ۱۱/۳ درصد از واریانس رضایت از زندگی پرستاران را پیش‌بینی نماید. در نتیجه میتوان از طریق تقویت باورهای مذهبی عاطفی، سطح رضایت از زندگی را افزایش داد.

اکبری امرغان و عبد یوسفخانی (۱۳۹۴) در پژوهشی در بین دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان نشان دادند که بین پایبندی مذهبی و رضایتمندی زندگی رابطه مستقیم معناداری وجود دارد. فیروزی زرگر و علمی (۱۳۹۴) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که رضایت از زندگی تاثیر کاهنده بر نابهنجاری‌های اجتماعی دارد. رضایت از زندگی تنها از طریق دسترسی به امکانات حاصل نمی‌شود. برقراری ارتباط صحیح و دوستانه به‌خصوص از سوی والدین و ابراز محبت و تأمین نیازهای عاطفی آن‌ها می‌تواند تأثیر زیادی در افزایش رضایت از زندگی و در نتیجه، کاهش نابهنجاری‌های اجتماعی داشته باشد.

امامی، مولوی و کلانتری (۱۳۹۳) در پژوهشی تحت عنوان تحلیل مسیر اثر هوش معنوی و هوش اخلاقی بر خودشکوفایی و رضایت از زندگی نشان داد که در الگوی به‌دست‌آمده، اثر هوش اخلاقی بر خودشکوفایی و رضایت از زندگی معنادار است ولی اثر هوش معنوی بر این دو متغیر معنادار نبود. نتایج تحقیق فیروزی زرگر و علمی (۱۳۹۲) نشان می‌دهد رضایت از زندگی تاثیر کاهنده بر نابهنجاری‌های اجتماعی دارد. رضایت از زندگی تنها از طریق دسترسی به امکانات حاصل نمی‌شود برقراری ارتباط صحیح و دوستانه به‌خصوص از سوی والدین و ابراز محبت و تأمین نیازهای عاطفی آن‌ها می‌تواند تأثیر زیادی در افزایش رضایت از زندگی و در نتیجه، کاهش نابهنجاری‌های اجتماعی داشته باشد.

یوسف نژاد شیروانی و پیوسته گر (۱۳۹۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که محرومیت هیجانی، انزوای اجتماعی، نقص/ شرم، شکست، وابستگی/ بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، اطاعت، از خودگذشتگی، بازداری هیجانی، معیارهای سرسختانه/ عیب‌جویی افراطی، خویش‌نهادی و خودانضباط ناکافی با رضایت از زندگی رابطه منفی معنادار وجود دارد و بین دانشجویان دختر و پسر در خرده‌مقیاس‌های بی‌اعتمادی/ بدرفتاری، شکست، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری و معیارهای سرسختانه عیب‌جویی افراطی تفاوت معناداری وجود دارد. خانیکی و تبریزی (۱۳۸۸) نشان دادند که نگرش اخلاقی خودآگاه و یا ناخودآگاه در روند زندگی، گاه موجب تسهیل روابط و گاه سبب بفرنج شدن آن می‌گردد. در این فرآیند پیچیده، هر یک از زنان با توجه به شرایط، راهبردهای خاصی

را برای قابل‌قبول‌تر کردن وضعیت ارتباطی به کار می‌گیرند. موفقیت و یا ناکامی زنان در کاربست این راهبردها، احساس رضایت و یا نارضایتی درونی آن‌ها را از رابطه با همسر در برهه‌های مختلف زندگی رقم می‌زند. خدایاری فرد، شهابی و اکبری زردخانه (۱۳۸۶) در پژوهشی تحت عنوان رابطه نگرش مذهبی با رضایتمندی زناشویی در دانشجویان متأهل به این نتیجه رسیدند که رابطه مثبت و معنی‌دار بین نگرش مذهبی زوجین و رضایتمندی زناشویی وجود دارد. به این معنی که با افزایش تقیدات دینی در بین زوجین میزان رضایت زناشویی نیز افزایش می‌یابد.

یمین و افتخار (۲۰۱۸) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که جهت‌گیری مذهبی بر رضایت از زندگی دانشجویان تاثیر دارد و هر دو اینها پیشبینی‌کننده اضطراب مرگ می‌باشند. نتایج تحقیقات انگامبا و سونی^۱ (۲۰۱۸) و جونگ (۲۰۱۷) نشان داد که افراد با باورهای مذهبی، شادترند و رضایت بیشتری از زندگی دارند.

ایکهورن^۲ (۲۰۱۲) به بررسی رابطه تأثیر دینداری در رضایت از زندگی در بین ۴۳ کشور اروپایی و انگلوساکسونی پرداخت و دریافت که دینداری شخصی با سطوح بالایی از رضایت از زندگی در جوامعی که میزان دینداری به طور متوسط بالا است، رابطه دارد. نتایج تحقیق چایمون و پاتنام^۳ (۲۰۱۰) حاکی از آن است که افراد دیندار رضایت از زندگی بیشتری را نسبت به دیگران نشان داده‌اند. چلان، زبرکی و وگل^۴ (۲۰۱۰) نشان دادند که بین هوش معنوی با رضایت از زندگی رابطه معناداری وجود دارد و افراد مذهبی در اقوام مذهبی شادترند. اورجیل و هیتون^۵ (۲۰۰۵) در پژوهشی بر روی ۸۶۵ مادر با فرزندان زیر دوازده سال انجام دادند. یافته‌ها همبستگی معناداری بین احترامی که یک زن از همسر خود دریافت می‌کرد و توانایی‌اش در ابراز عقیده‌اش در منزل در نتیجه رضایت زناشویی نشان می‌داد و سطوح بالای رضایت زناشویی در زنانی که به واسطه احترام همسرانشان از عزت‌نفس بالایی برخوردار بودند یافته شد. از آنجایی که زنان نیمی از جمعیت هر جامعه‌ای را تشکیل می‌دهند و در عین حال پرورش‌دهنده همه افراد جامعه‌اند و در کنار فراهم کردن غذا، آموزش و پرورش و مراقبت‌های بهداشتی افراد خانواده به عهده زنان است. البته امروزه با پیشرفت جوامع بشری و حضور بیش‌تر زنان در بیرون از خانه این مسئولیت به کل افراد جامعه تعمیم یافته است. توجه به نقش تأثیرگذار بنیان‌های اخلاقی، نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی در رضایت از زندگی در تمامی جنبه‌های زندگی انسان‌ها ضروری می‌باشد. لذا سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که «آیا بین بنیان‌های اخلاقی، نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی با رضایت از زندگی کارکنان زن آموزش و پرورش شهرستان بجنورد رابطه وجود دارد؟». هدف کلی پژوهش، تبیین رابطه بین بنیان‌های اخلاقی با رضایت از زندگی کارکنان زن با آزمون نقش میانجی نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی می‌باشد.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ نوع پژوهش توصیفی است که به شیوه پیمایشی انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه کارکنان زن شاغل در حوزه آموزش و پرورش شهرستان بجنورد (معلمان و کارمندان اداره آموزش و پرورش) به تعداد ۲۷۰۹ نفر و در سال ۳۹۶۱ می‌باشد. روش

1. Ngamba & Soni
2. Eichhorn
3. Chaeyoon & Putnam
4. Chlan, Zebracki & Vogel
5. Orgill & Heaton

نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای نسبی است. محققین با مراجعه به اداره آموزش و پرورش بجنورد و دریافت تعداد معلمان زن شاغل در مدارس و همچنین کارکنان زن اداره آموزش و پرورش با استفاده از روش طبقه‌ای نسبی اقدام به تعیین حجم نمونه متناسب با هر مجموعه نمودند که طبق فرمول کوکران، نمونه شامل ۳۳۶ نفر می‌باشد.

برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، به مدارس و اداره آموزش و پرورش مراجعه گردید و پرسشنامه‌ها بین افراد نمونه آماری به صورت تصادفی، توزیع گردید. داده‌های این پژوهش توسط چهار پرسشنامه استاندارد جمع‌آوری شده است:

الف) پرسشنامه سنجش بنیان‌های اخلاقی^۱ هایت و گراهام (۲۰۰۷) که شامل ۳۲ گویه و پنج مؤلفه (مراقبت، انصاف، وفاداری، احترام، خلوص) با مقیاس شش‌درجه‌ای لیکرت که بخش اول از سؤال (۱) - (۱۶) از اصلاً مهم نیست (۰) تا به شدت مهم است (۵) و بخش دوم از سؤال ۱۷-۳۲ از به شدت مخالفم (۰) تا به شدت موافقم (۵) می‌باشد.

هایت و گراهام (۲۰۰۷) پایایی ابعاد این پرسشنامه را به این ترتیب محاسبه کردند: مراقبت ۰/۶۹، انصاف ۰/۶۵، وفاداری ۰/۷۱، احترام به مرجعیت ۰/۷۴، خلوص ۰/۸۴.

سیفی قوزلو و همکاران (۱۳۹۵) ضمن ترجمه فارسی این پرسشنامه، پایایی آن را ۰/۷۹ محاسبه نمودند. سیفی قوزلو و همکاران (۱۳۹۵) پایایی این پرسشنامه را از طریق آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آوردند؛ همچنین روایی همگرای این پرسشنامه بوسیله اجرای هم‌زمان آن با زمینه یاب ارزشی شوارتز (SVS) سنجیده و تایید شد.

ب) پرسشنامه نگرش مذهبی خدایاری فرد و همکاران (۱۳۷۹) دارای ۴۰ گویه و ۴ خرده‌مقیاس (باور دینی، عواطف دینی، رفتار دینی و وانمود اجتماعی) می‌باشد که به صورت طیف لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) نمره‌گذاری شده است. پایایی پرسشنامه توسط خدایاری فرد و همکاران (۱۳۷۹) بوسیله آلفای کرونباخ ۰/۹۴ محاسبه شد. همچنین روایی محتوایی و روایی سازه آن توسط این محققین مورد تایید قرار گرفت.

ج) پرسشنامه رفتار اجتماعی - انتظاری^۲ هنریکسن و کلارک^۳ (۲۰۰۳) که شامل ۱۲ گویه در مقیاس چهاردرجه‌ای می‌باشد که در همه سؤالات به غیر از سؤالات (۱-۲-۷-۸-۹-۱۱-۱۲) به صورت هرگز (۱)، گاهی (۲)، اغلب (۳) و همیشه (۴) نمره‌گذاری می‌شود.

هنریکسن و کلارک (۲۰۰۳) پایایی را با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آوردند. ضیایی و همکاران (۱۳۹۵) روایی محتوایی آن را تایید کردند و پایایی این پرسشنامه توسط آلفای کرونباخ ۰/۷۴ محاسبه شد.

د) پرسشنامه رضایت از زندگی^۴ دینر و همکاران (۱۹۸۵) از ۵ سؤال که مؤلفه شناختی بهزیستی فاعلی را اندازه‌گیری می‌کند، تشکیل شده است. این مقیاس به زبان‌های آلمانی، اسپانیایی و ژاپنی توسط تاناکا و همکاران^۵ (۲۰۰۵) در یک مطالعه بین فرهنگی ترجمه شده است. هر گزاره دارای هفت گزینه است و به صورت کاملاً مخالفم (۱)، مخالفم (۲)، نسبتاً مخالفم (۳)، نه مخالفم و نه موافقم (۴)، نسبتاً موافقم (۵)، موافقم (۶) و کاملاً موافقم (۷) نمره‌گذاری می‌شود. سازندگان پرسشنامه

1. MFQ32

2. ASBQ

3. Hnrychsn & Clark

4. SWLS

5. Tanaka

آلفای کرونباخ را ۰/۸۷ به دست آوردند. گالاناکیس^۱ و همکاران (۲۰۱۷) ضمن تأیید روایی سازه این پرسشنامه، پایایی آن را ۰/۸۴ محاسبه کردند. بیانی، کوچکی و گودرزی (۱۳۸۶) این پرسشنامه را به فارسی ترجمه کردند. این پژوهشگران اعتبار مقیاس رضایت از زندگی با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ و با روش بازآزمایی ۰/۶۹ به دست آوردند.

در پژوهش حاضر، روایی پرسشنامه‌ها از نوع صوری و محتوایی بود که مورد تأیید اساتید و خبرگان قرار گرفت. ضریب پایایی پرسشنامه در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ به ترتیب (۰/۷۹)، (۰/۹۳)، (۰/۷۴) و (۰/۷۱) به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از آزمونهای آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آزمون‌های آماری کولموگروف-اسمیرنوف، ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون و معادلات ساختاری استفاده شد که با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۲۱ و لیزرل ۸/۱ تحلیل گردید.

یافته‌های پژوهش

در بخش خصوصیات جمعیت شناختی بیشترین فراوانی مربوط به سن بین ۲۵-۳۵ سال (۵۶/۳) می‌باشد، ۳۶-۴۵ سال (۲۲/۵۸) و بالای ۴۶ سال (۲۱/۲) درصد را شامل می‌شوند. سطح تحصیلات افراد عبارت است از دیپلم (۹/۰۳)، کاردانی (۱۲/۵۸)، کارشناسی (۵۵/۱۶) و کارشناسی ارشد (۲۳/۲۲) می‌باشد. در جدول ۱ آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه ارائه شده است.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
بنیان‌های اخلاقی (کل)	۹۶/۶۹۶	۱۵/۴۷۳
مراقبت/ آسیب	۲۱/۳۸۳	۴/۵۰۳
انصاف	۲۲/۱۵۴	۵/۵۶۶
وفاداری	۲۶/۹۹	۴/۷۸۰
احترام	۵/۰۶۸	۱/۶۱۶۵
خلوص	۲۱/۰۹۲	۴/۰۵۸
نگرش مذهبی	۱۴۳/۵۵۹	۲۸/۲۲۸
رفتار اجتماعی	۲۸/۸۸۶	۶/۱۵۴
رضایت از زندگی	۲۱/۴۳۴	۶/۵۰۰۱

همان‌گونه که جدول (۲) نشان می‌دهد با توجه به این که سطح معناداری آزمون کلموگروف اسمیرنوف در متغیر وابسته (رضایت از زندگی) بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد، بنابراین می‌توان از آزمون‌های پارامتریک (ضریب همبستگی پیرسون) استفاده کرد. مقدار آماری Z برای بنیانهای اخلاقی ۰/۹۳۴، نگرش مذهبی ۱/۴۴۳، رفتار اجتماعی ۱/۷۲ و برای رضایت از زندگی ۱/۲۹۱ می‌باشد.

جدول ۲. ضریب همبستگی بین متغیرها

مؤلفه‌ها	ضریب همبستگی	سطح معناداری
بنیان‌های اخلاقی و رضایت از زندگی	۰/۱۲۳(*)	۰/۰۲۴
مراقبت/ آسیب و رضایت از زندگی	۰/۰۴۷	۰/۳۹۴
انصاف و رضایت از زندگی	۰/۱۸۵(**)	۰/۰۰۱
وفاداری و رضایت از زندگی	۰/۰۷۹	۰/۱۴۹
احترام و رضایت از زندگی	-۰/۰۰۶	۰/۹۱۷
خلوص و رضایت از زندگی	۰/۰۸۴	۰/۱۲۵
نگرش مذهبی و رضایت از زندگی	-۰/۱۰۸(*)	۰/۰۴۹
باور دینی	-۰/۱۱۲(*)	۰/۰۴۰
عواطف دینی	-۰/۰۷۹	۰/۱۵۰
رفتار دینی	-۰/۰۷۲	۰/۱۸۹
نمود اجتماعی	-۰/۱۲۷(*)	۰/۰۲۰
رفتار اجتماعی و رضایت از زندگی	-۰/۱۱۵(*)	۰/۰۳۵

با توجه به جدول (۲) بین بنیان‌های اخلاقی و مؤلفه (انصاف)، ، نگرش مذهبی (مؤلفه‌های باور دینی و نمود اجتماعی) و رفتار اجتماعی با رضایت از زندگی رابطه معنی داری وجود دارد. اما بین مؤلفه‌های (مراقبت/ آسیب ، وفاداری، احترام، خلوص) بنیان‌های اخلاقی با رضایت از زندگی رابطه وجود ندارد. خلاصه مدل و میزان ضریب همبستگی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. خلاصه مدل

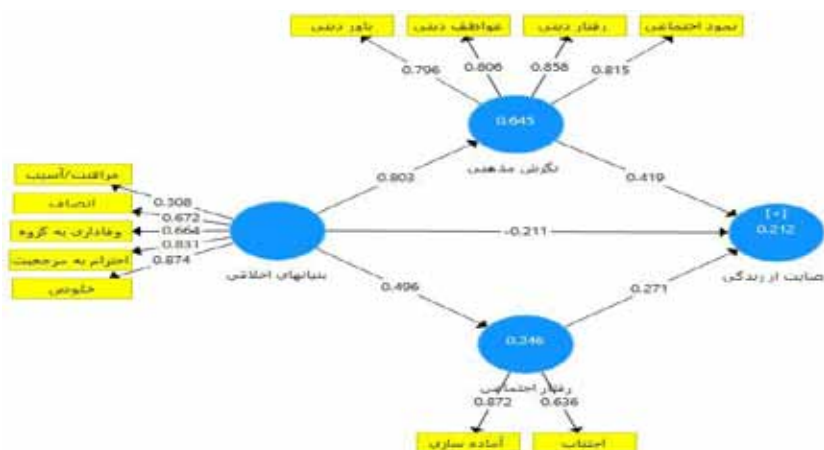
ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	ضریب تعیین تعدیل‌شده	خطای استاندارد برآورد
۰/۱۸۱	۰/۰۳۳	۰/۰۲۴	۶/۴۲۱۶۶

در جدول (۳) متغیرهای بنیان‌های اخلاقی، نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی وارد معادله رگرسیون شده است که (۲/۴) درصد رضایت زندگی را تبیین کرده است. داده‌های جدول (۴) نیز حاکی از آن است که سطح معناداری آماره F کمتر از (۰/۰۵) است، پس می‌توان گفت متغیرهای (بنیان‌های اخلاقی، نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی) به خوبی تغییرات متغیر وابسته (رضایت زندگی) را تبیین می‌کند. حال به منظور تعیین دقیق اینکه متغیر مستقل تا چه اندازه می‌تواند متغیر وابسته را پیش‌بینی کند، از ضریب رگرسیونی استاندارد شده بتا نیز استفاده شده است که تغییر به‌اندازه‌ی یک واحد انحراف معیار در متغیر مستقل (بنیان‌های اخلاقی، نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی) موجب (۰/۱۲۰)، (۰/۲۳۸-) و (۰/۲۴۱) انحراف معیار در متغیر وابسته (رضایت زندگی) می‌شود.

جدول ۴. تحلیل واریانس و مشخصه‌های آماری رگرسیون

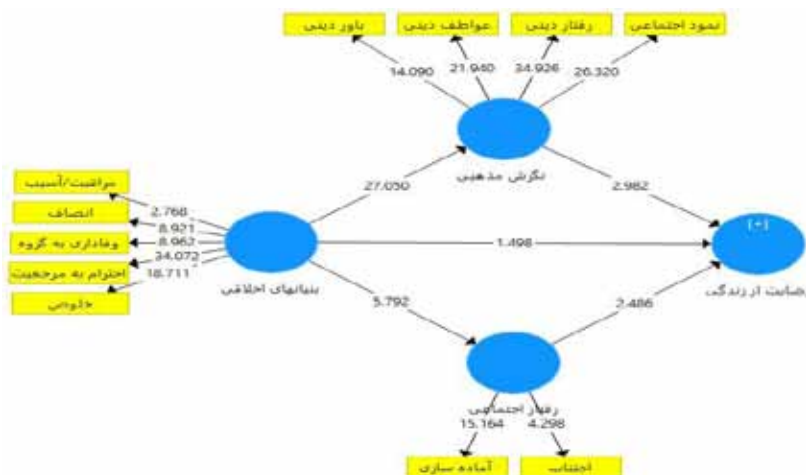
سطح معناداری	F مقدار	میانگین مجزورات	درجه آزادی	مجموع مجزورات	رگرسیون
۰/۰۱۱ (a)	۳/۷۴۸	۱۵۴/۵۴۷	۳	۴۶۳/۶۴۰	باقیمانده
		۴۱/۲۳۸	۳۳۲	۱۳۶۹۰/۹۱۹	کل (جمع)
			۳۳۵	۱۴۱۵۴/۵۶۰	

در ادامه به منظور بررسی روابط غیر مستقیم و اثر متغیرهای میانجی از مدل معادلات ساختاری استفاده می‌شود.

شکل ۱. نمودار مدل معادلات ساختاری در حالت استاندارد

با توجه به اینکه بارهای عاملی باید بزرگتر از ۰,۳ باشد، مولفه‌هایی که بار عاملی کمتر از ۰,۳ دارند، باید حذف شوند و همانطور که در شکل ۱ مشاهده می‌شود تمام بارهای عاملی بیشتر از ۰,۳ است. جهت بررسی معنادار بودن رابطه بین متغیرها از آماره آزمون t استفاده می‌شود. اگر مقدار بارهای عاملی مشاهده شده با آزمون t -value از ۱/۹۶ کوچکتر محاسبه شود، رابطه معنادار نیست. همانطور که در شکل ۲ مشخص است چون مقادیر t -value برای بارهای عاملی مشاهده شده بزرگتر از ۱/۹۶ بدست آمده‌اند، لذا در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار بودن رابطه‌ها تأیید می‌شود.

شکل ۲. نمودار معناداری مدل معادلات ساختاری

باتوجه به نمودارهای فوق به بررسی نقش میانجیگری نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی بر رابطه بین بنیان‌های اخلاقی و رضایت از زندگی پرداخته شد:

جدول ۵. بررسی روابط متغیرهای تحقیق با استفاده از مدل معادلات ساختاری

نوع رابطه	همبستگی	نتیجه	فرضیه
----	----	رد	بنیان‌های اخلاقی با رضایت از زندگی رابطه دارد.
مثبت	(.۸۰۳×.۴۱۹) .۳۳۶	تایید	بین بنیان‌های اخلاقی با رضایت از زندگی با نقش میانجی نگرش مذهبی رابطه وجود دارد.
مثبت	(.۴۹۶×.۲۷۱) .۱۳۴	تایید	بین بنیان‌های اخلاقی با رضایت از زندگی با نقش میانجی رفتار اجتماعی رابطه وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر، تبیین رابطه بین بنیان‌های اخلاقی با رضایت از زندگی کارکنان زن با آزمون نقش میانجی نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی بود. نتیجه آماری نشان داد که بنیان‌های اخلاقی با رضایت از زندگی رابطه مستقیم معناداری ندارد اما با نقش میانجی نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی این رابطه مثبت و معنادار خواهد بود.

در پژوهش‌های انجام گرفته در این حوزه، پژوهشی که با این ترتیب به تبیین روابط بین متغیرها پرداخته باشد، یافت نشد اما فرضیات فرعی دارای پیشینه بود. نتایج حاصل از فرضیه اول پژوهش نشان داد که بنیان‌های اخلاقی (و مؤلفه‌ی انصاف) با رضایت از زندگی کارکنان زن رابطه معنی‌داری وجود دارد که با پژوهش‌های سیفی قوزلو و همکاران (۱۳۹۴)، امامی و همکاران (۱۳۹۳)، سهرابی و امانی (۱۳۹۱) و خانیکی و تبریزی (۱۳۸۸) همخوانی دارد.

نتایج همچنین نشان داد که بین مؤلفه‌های مراقبت/آسیب، وفاداری، احترام با رضایت از زندگی رابطه معنی‌داری وجود ندارد که با پژوهش‌های سیفی قوزلو و همکاران (۱۳۹۴)، یوسف نژاد شیروانی و پیوسته گر (۱۳۹۰) و اورجیل و هیتون (۲۰۰۵) همخوانی ندارد.

رضایت از زندگی مفهومی جامعه‌شناختی و روان‌شناختی. این مفهوم به میزان و کیفیت بهره‌مندی و رضایت افراد از زندگی اشاره دارد. با در نظر گرفتن مفهوم رضایت از زندگی به عنوان فرآیندی ذهنی و درونی، می‌توان گفت که این رضایت صرفاً از طریق حذف مشکلات بیرونی و تأمین امکانات رفاهی عینی و مشاهده پذیر کسب نخواهد شد (خانیکی و تبریزی، ۱۳۸۸). البته عوامل مؤثر بر رضایت، متعدد بوده و ارتباط تنگاتنگی با وضعیت فرهنگی و شخصیتی فرد دارند. از این میان، پژوهش حاضر، نقش و جایگاه اخلاق را به عنوان یک عامل اثرگذار بر رضایت برگزید چرا که رضایت از زندگی در برگزیده و متأثر از مجموعه‌ای از کنشها و تعاملات اجتماعی است که رعایت اخلاقیات متضمن سلامت این تعاملات و در نهایت رضایت از زندگی خواهد بود.

در متون دینی به ویژه آیات و روایات بارها بر رابطه‌ی مثبت بین دینداری و ایمان با رضایت از زندگی تأکید شده است، توجه به رابطه‌ی بین رضایت از زندگی و دینداری حائز اهمیت است. فرضیه دوم پژوهش نشان داد که بین نگرش مذهبی (و مؤلفه‌های باور دینی و نمود اجتماعی) با رضایت از زندگی رابطه معنی‌داری وجود دارد که با پژوهش‌های اتابک و همکاران (۱۳۹۶)، صدیقی و همکاران (۱۳۹۴)، مهداد و اسدی (۱۳۹۴)، اکبری امرغان و عبد یوسفخانی (۱۳۹۴)، امامی و همکاران (۱۳۹۳)، خدایاری

فرد و همکاران (۱۳۸۶)، انگامبا و سونی (۲۰۱۸)، جونگ (۲۰۱۷)، ایکهورن (۲۰۱۲)، چایمون و پاتنام (۲۰۱۰) و چلان و همکاران (۲۰۱۰) همخوانی دارد؛ همچنین نتایج این فرضیه نشان داد که بین مؤلفه‌های «رفتار دینی و رفتار دینی» نگرش مذهبی با رضایت از زندگی رابطه معنی‌داری وجود دارد که با پژوهش‌های صدیقی و همکاران (۱۳۹۴) و خدایاری فرد و همکاران (۱۳۸۶) همخوانی ندارد. فرضیه سوم پژوهش نشان داد که بین رفتار اجتماعی با رضایت از زندگی رابطه معنی‌داری وجود دارد که با پژوهش فیروزی زرگر و علمی (۱۳۹۲) همخوانی دارد. جامعه‌شناسان در تحلیل‌های خود به عوامل موثر بر ناهنجاریهای اجتماعی اشاره می‌کنند که رضایت از زندگی بیشتر این عوامل را پوشش می‌دهد (فیروزی زرگر و علمی، ۱۳۹۲).

یافته‌های حاصل از فرضیه اصلی پژوهش نشان داد بنیان‌های اخلاقی، نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی با رضایت از زندگی کارکنان زن آموزش‌وپرورش شهرستان بجنورد رابطه معنی‌داری وجود دارد. در تبیین این فرضیه می‌توان گفت در هر عرصه‌ای که انسان دست به رفتار و فعالیت می‌زند، بدون تردید بنیان‌های اخلاقی سهم قابل‌توجهی را در جهت‌دهی رفتاری ایفا می‌کنند. از نگاه دیگر، هرگاه انسان در عرصه رفتار با تصمیم‌گیری مواجه می‌شود، ارزش‌های اخلاقی می‌توانند تکیه‌گاه‌های نیرومندی برای تصمیمات نهایی اتخاذشده باشند. بنابراین با توجه به رابطه بنیان‌های اخلاقی، نگرش مذهبی و رفتار اجتماعی، وجود چنین ارتباط مثبتی بین این سه متغیر تأثیرگذار با رضایت از زندگی را می‌توان تبیین نمود. کیفیت زندگی و چگونگی رفتار و مناسبات و روابطی که با دیگران داریم، مستقیماً متأثر از بنیان‌های اخلاقی و نگرش مذهبی است که به آن‌ها پیوندیم. از یافته‌های به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر در حیطه رضایت از زندگی می‌توان دریافت که ارزش‌های شخصی و اخلاق و ارزش‌های مذهبی از مؤلفه‌های بسیار تأثیرگذار و مهم نه‌تنها در رضایت از زندگی، بلکه در تمام جنبه‌های زندگی انسان هستند. نگرش‌های ما نسبت به دیگران، رفتار و احترامی که برای دیگران در روابط خود قائل می‌شویم و نوع جهان‌بینی ما متأثر از ارزش‌های درونی و اخلاقیات و معنویت و رفتار اجتماعی است. لذا پیشنهاد می‌گردد که با آموزش‌های مناسب و مستمر در زمینه‌ی افزایش آگاهی‌های مذهبی افراد تلاش شود تا از این رهگذر بتوان آینده‌ای موفق و سالم را برای افراد ترسیم نمود. در رابطه بنیان‌های اخلاقی و نگرش مذهبی احتمالاً متغیرهای دیگری همچون ویژگی‌های شخصیتی، وضعیت اقتصادی و غیره دخیلند و می‌توانند تبیین‌کننده نتایج به‌دست‌آمده باشند. امید است که تحقیقات آینده به دنبال این پژوهش، به تحقیقات وسیع‌تری در مورد اخلاق و رفتار با در نظر گرفتن متغیرهای میانجی و یا تعدیل‌کننده بپردازند، تا بتوان در نهایت مدلی در این زمینه ارائه داد.

از بُعد پژوهشی پیشنهاد می‌شود نقش دیگر متغیرها مثل مسائل روانی و مسائل هیجانی در میزان رضایت از زندگی زنان بررسی شود. از بُعد کاربردی نیز انتظار می‌رود با توجه به نتایج حاصله مسئولان حوزه آموزش و پرورش در برنامه‌ریزی‌های خود به نقش و اهمیت حمایت اجتماعی و جهت‌گیری مذهبی در رضایت از زندگی آنان واقف باشند و تدارکات و اقدامات مقتضی را انجام دهند. برخی از محدودیت‌های پژوهش عبارت بودند از: ابزار جمع‌آوری اطلاعات فقط پرسشنامه بوده است، همچنین جامعه آماری فقط زنان است فلذا در تعمیم نتایج باید احتیاط نمود.

منابع

- اتابک، رضا؛ پویان لقب، معصومه؛ اتابک، زینب (۱۳۹۶). رابطه دینداری با رضایت از زندگی در بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه فرهنگیان یاسوج در سال ۱۳۹۵-۹۶. فصلنامه پویش در آموزش علوم انسانی، ۲(۷): ۱-۱۵
- اکبری امرغان، حسین؛ عبد یوسفخانی، زینت (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین پایبندی مذهبی و رضایت از زندگی، فصلنامه پژوهشنامه تربیتی، ۱۰(۴۳): ۳۷-۴۸
- اله قلیلو، کلثوم؛ ابوالقاسمی، عباس؛ دهقان، حسین و ایمانی، حسن (۱۳۹۱). ارتباط رفتار دوستانه و تصور از بدن با رضایت از زندگی در زنان. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران. ۲۲ (۹۷): ۱-۸.
- امامی، زهرا؛ مولوی، حسین و کلانتری، مهرداد (۱۳۹۳). تحلیل مسیر اثر هوش معنوی و هوش اخلاقی بر خودشکوفایی و رضایت از زندگی در سالمندان شهر اصفهان. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی. ۱۵ (۲): ۴-۱۳.
- بیانی، علی اصغر؛ کوچکی، عاشورمحمد و گودرزی، حسنیه (۱۳۸۶). اعتبار و روایی مقیاس رضایت از زندگی (SWLS). فصلنامه روانشناسی تحولی (روانشناسان ایرانی). ۳(۱۱): ۲۶۵-۲۵۹
- خانیک، هادی و تبریزی، منصوره (۱۳۸۸). رضایت از زندگی زناشویی در رهگذر نگرش و کنش اخلاقی (نتایج یک مطالعه کیفی). فصلنامه علوم اجتماعی. ۴(۴۶): ۱۸۷-۲۲۸.
- خدایاری فرد، محمد؛ شهبابی، روح‌الله و اکبری زردخانه، سعید (۱۳۸۶). رابطه نگرش مذهبی با رضایتمندی زناشویی در دانشجویان متأهل. فصلنامه خانواده‌پژوهی. ۳(۱۰): ۱-۱۰
- خدایاری، محمد؛ شکوهی یکتا، محسن؛ غباری بناب، باقر (۱۳۷۹). آماده سازی مقیاس نگرش مذهبی دانشجویان، فصلنامه روانشناسی، ۴(۳): ۲۸۵-۲۶۸
- رضایی، ابراهیم (۱۳۸۷). اثر فعالیت رفتار اجتماعی در بانک. ماهنامه بانک و مسکن. ۹۴(۳۲-۲۵). سیفی قوزلو، جواد؛ حمیدی، امید و خلیلی، شیوا (۱۳۹۴). رابطه بین اخلاق، ارزش‌های شخصی و رضایت زناشویی در بین زوجین در شهر مغان. فصلنامه مشاوره و روان‌درمانی خانواده. ۵ (۱۹): ۱۱۵-۱۳۹.
- سیفی قوزلو، سید جواد؛ رضایی شریف، علی؛ آل یاسین، مرضیه سادات؛ تیرگر، سارا (۱۳۹۵). بررسی مقدماتی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه بنیان‌های اخلاقی (MFQ-۳۰)؛ فصلنامه روان‌سنجی، ۵(۱۸): ۹۹-۱۱۵.
- صدیق سروسستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۳). آسیب‌شناسی اجتماعی: جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی، تهران: نشر آن.
- صدیقی، اکرم؛ معصومی، احمد و شاه سیاه، مرضیه (۱۳۹۴). بررسی رابطه بین جهت‌گیری مذهبی با رضایت زناشویی زوجین شهر قم. مجله دانشگاه علوم پزشکی سبزوار. ۲۲(۶): ۹۷۱-۹۶۵
- ضیایی، سیده سلیل؛ زرانی، فریبا؛ موتابی، فرشته؛ کارشکی، حسین؛ شهیدی، شهریار (۱۳۹۵). ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسشنامه رفتارهای اجتماعی انتظاری. فصلنامه تحقیقات علوم رفتاری. ۱۴(۱): ۳۰-۴۰
- عنایتی، ترانه؛ آراسته، حمیدرضا؛ ضامنی، فرشیده و نظافتی پایانی، یوسف (۱۳۹۱). رابطه آگاهی از حقوق شهروندی با رفتار اجتماعی دانشجویان. فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری. ۷(۲): ۲۴-۳۳
- فیروزی زرگر، عدالت و علمی، محمود (۱۳۹۴). بررسی رابطه رضایت از زندگی و گرایش به ناهنجاری‌های اجتماعی در بین جوانان شهر بيله‌سوار. مطالعات جامعه‌شناسی. ۵(۲۰): ۲۳-۳۸

مهداد، علی؛ اسدی، علی (۱۳۹۴). رابطه باورهای مذهبی و رضایت از زندگی در میان پرستاران، فصلنامه زن و فرهنگ، ۷(۲۳): ۳۱-۲۱
 یوسف نژاد شیروانی، مانده و پیوسته گر، مهرانگیز. (۱۳۹۰). رابطه رضایت از زندگی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در دانشجویان. دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی. ۱۲ (۲): ۶۵-۵۶.

- Ahmadi, Z. Akhavi, F. Raiisi & Ali-Akbar Rahimi. (2008). Baqiyatallah Medical Sciences University. Behavioral Sciences Research Center, Tehran, Iran. Evaluating the Rate of Observing Ethics among Counselors Psychologists. *Journal of Applied Sciences*. 8 (24): 1812- 5654.
- Lim, Chaeyoon., Putnam, Robert D. (2010). Religion and social networks and life satisfaction. *American Sociological Review*, 75(6): 914-933
- Chlan, K.M., Zebracki, K & Vogel, L.C. (2010). Spirituality and life satisfaction in adults with pediatric-onset spinal cord injury. *Spinal Cord Journal*, 49(3):371-5
- Diener, E.(2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*. 55(1): 34-43.
- Diener, E., Emmons, R., Larsen, R., Griffin, S.(1985). The satisfaction with life scale. *J Personal Assess*. 49(1). 71-75.
- Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E.(2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology*. 54(1): 403-425.
- Eichhorn, Jan (2012). Happiness for believers? Contextualizing the effects of religiosity on life-satisfaction, *European Sociological Review Advance Access*, 28(5): 583-593
- Funk, B., Hubner, S., Valios, R. (2006). Reliability and validity of a brief life satisfaction scale with a high school sample. *J Happiness Studies*, 7(1): 41- 54.
- Galanakis M, Lakioti Agathi, Pezirkianidis Christos, Karakasidou Eirini (2017). Reliability and validity of the Satisfaction with Life Scale (SWLS) in a Greek sample. *The International Journal of Humanities & Social Studies*, 5(2):120-127
- Haidt, J. & Joseph, C.(2004). Intuitive ethics: How innately prepared intuitions generate culturally variable virtues. *Daedalus: Special Issue on Human Nature*. 133(4): 55- 66.
- Haidt, J. & Graham, J. (2007). When morality opposes justice: Conservatives have moral intuitions that liberals may not recognize. *Social Justice Research*, 20(1): 98-116.
- Haidt, J.(2001). The emotional dog and its rational tail: A social intuitionist approach to moral judgment. *Psychological Review*.108(4): 814-834.
- Hinrichsen H, Clark DM. 2003. Anticipatory processing in social anxiety: two pilot studies. *J Behav Ther Exp Psychiatr*. 34(3-4): 205-18.
- Jung Jong Hyun (2014). Religious Attendance, Stress, and Happiness in South Korea: Do Gender and Religious Affiliation Matter?. *Social Indicators Research Journal*. 118(3): 1125-1145
- Ngamba Kayonda Hubert., Soni D (2018). Are Happiness and Life Satisfaction Different Across Religious Groups? Exploring Determinants of Happiness and Life Satisfaction. *Journal of religion and health*. 57(6): 2118-2139
- Orgill, J. Heaton, T. (2005). women's status and marital satisfaction in Bolivia. *Journal of comparative Family Studies*. Press.
- Rammstedt, B. (2001). Who worries and who is happy? Explaining individual differences in worries and satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 43(6): 1626 - 1634.
- Rode, J.C.(2005). Life satisfaction and student performance. *Academy of management learning and education*. *J Soc Behave & Personal*. 4(3): 421-433.
- Thimm, J.C. (2010). Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41 (4): 373-380.
- Yameen, Alesha., Iftikhar, Lubna .(2018). IMPACT OF RELIGIOUS ORIENTATION AND LIFE

-
- SATISFACTION ON DEATH ANXIETY AMONG ADOLESCENTS. International Journal of Social Sciences. 4(2): 477-485
- Yang KP, Mao XY. (2007). a study of nurses' spiritual intelligence: a cross sectional questionnaire survey. Intl J Nurs Stud; 44(6): 999-1010.